

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

SĂRBĂTOAREA ELIBERĂRII, SĂRBĂTOAREA DEMNITĂȚII NAȚIONALE

Ziua de 23 August 1944 a marcat cea mai importantă cotitură din istoria modernă a poporului nostru: Eliberarea Patriei de sub dominația fascistă și intrarea ei pe făgășul construirii celei mai bune și mai drepte ordini sociale: ordinii socialiste și comunist.

Incununație a unei îndelungate tradiții de luptă revoluționară, inițiată, organizată și condusă de Partidul Comunist Român — insursecția de la 23 August 1944 a fost expresia voinței întregului nostru popor — împlinirea visului său luminos de neatințare și dezvoltare liberă și fericită. Acest act istoric a deschis calea adevăratei democrații, constituind astfel cea mai mare sărbătoare națională a poporului nostru. Puterul detașament al clasei muncitoare, care a preluat puterea, a dovedit în cele peste trei decenii care s-au scurs de la memorabilul și însemnatul eveniment, că este capabil să conducă destinele unui popor cu îndelungată tradiție și visuri de libertate spre culmile tot mai înalte ale unui viitor luminos.

Niciodată poporul român n-a fost mai unit și solidar, mai strins unit, ca în momentul de față, în jurul partidului și secretariatului său general; niciodată în România n-a existat o democrație mai autentică și mai profundă, mai largă, ca-n perioada de după cel de-al IX-lea Congres și după Conferința Națională a Partidului, din decembrie, anul trecut, când, pornindu-se de la necesitatea perfecționării cadrului organizatoric al participării clasei muncitoare, țărănimii, și intelectualiților, a întregului popor la conducerea societății, au fost instituționalizate noi forumuri naționale și s-au creat noi organisme cu caracter permanent, menite să asigure participarea largă a maselor la conducerea țării și să îmbine în modul cel mai armonios principiul centralismului democratic cu cel al autoconducerii colective.

Sărbătoarea națională a celei de-a 34-a aniversări a Eliberării Patriei de sub dominația fascistă, care a avut loc, miercuri, 23 August 1978, în Piața Aviatorilor din Capitală și în celelalte orașe ale României socialiste, a demonstrat, încă o dată, voința diră a poporului nostru de a de-

pune întreg efortul său constructiv pentru ieșirea din rindul țărilor în curs de dezvoltare și înscrierea României în cel al țărilor cu nivel mediu de dezvoltare — de dorită care se va realiza la virșul cincinalului viitor. Marea manifestare a oamenilor muncii din Piața Aviatorilor a constituit un dialog viu și emoționant, care a dat expresia cea mai înaltă, plină de frumusețe și armonie, sentimentelor de recunoștință și dragoste cu care întregul popor îl înconjoară pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, fiul cel mai iubit al Patriei, promotorul politicii de colaborare și pace pe care România o desfășoară în lume. Milioanele de oameni ai muncii care s-au perindat, ca niște steaguri vii, roși și tricolore, ca niște grădini mișcătoare și multicolore de flori și de lumină, purtându-și emblema demnității și libertății pe pancartele ridicate pe umeri, prin fața tribunetelor oficiale, au mărturisit încă o dată că poporul român este ferm hotărât să ducă la îndeplinire toate sarcinile trasate de Congresul al XI-lea și de Conferința Națională ale partidului, să lupte și să muncească neobătut pentru ridicarea continuă a propriului său nivel de trai, pentru transformarea cantitativă într-o nouă calitate, pentru împlinirea socialismului multilateral dezvoltat și trecerea la infaptuirea societății comuniste în România.

Manifestația a avut o notă de puternic entuziasm și de profundă recunoștință față de minunatul exemplu de slujire a Patriei, pe care îl oferă tovarășul Nicolae Ceaușescu, omul politic de talie internațională, a cărui gândire revoluționară clarvăzătoare, de o profundă înțelegere a fenomenelor care frământă lumea la ora actuală — așa cum se desprinde și din strălucita expunere la Ședința activului central de partid și de stat — s-a materializat în contribuții concrete de o importanță covârșitoare pentru destinul umanității, promovind principiile egalității în drepturi a tuturor popoarelor lumii, ale neamștecului în treburile interne și ale drepturilor im-

Luceafărul

Continuare în pag. a 7-a

Spiritul nostru de astăzi

„n oi, muritorii, sîntem mari nu pentru găsirea unui gînd într-o zi de noroc ci pentru urmărirea într-o mie de zile a gîndului unic care stă la temeliea oricărui vițel creatoare”. Desprinsă pară din înțelesul acestor zile de vară, cuvintele marelui gînditor al istoriei noastre, Vasile Părvan, constînesc chiar esența aniversării zilei de 23 August: ideea unică și tenace, înălțătoare și dragă, în numele căreia de-a lungul a două milenii românii au știut să reziste, să viseze și, deopotrivă, să lupte pentru afirmarea ființei și conștiinței naționale în condiții de libertate, independență și pace, pentru instaurarea unei ordini sociale bazate pe muncă, dreptate, egalitate și democrație reală sub hegemonia directă a producătorilor de valori. La 23 August 1944 această „visare de veacuri” a devenit o realitate și bătăliile purtate dintotdeauna de către români au devenit, în sfîrșit, o victorie. Astăzi, la 34 ani lumină solară de acra strălucită realizare, prin trecerea timpului și prin acea obiectivă distanță care așază trecutul în tipare concrete și clare, vedem și înțelegem că acele simbolice „o mie de zile de urmărire a gîndului unic” în care spiritul n-a încetat să ardă, sufletul n-a ezitat să spere și brațul n-a oboșit să lupte, înseamnă, în sensul cel mai deplin al cuvîntului — creația unui popor.

Am descifrat semnele acestei creații în sărbătorească manifestare care a înflorit peisajul țării de zîmbetul omeneș. I-am descifrat conturul în atmosfera de liniște și încredere, de demnitate

Letiția Vladislav

Continuare în pag. a 7-a

TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU

A INAUGURAT „MUZEUL COLECȚIILOR DE ARTĂ”

Imagine vie a artei noastre

am luat parte la deschiderea Muzeului Colecțiilor de artă inaugurat în prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, și a tovarășei Elena Ceaușescu, pe care statul și guvernul nostru l-au pus la dispoziția publicului român în vechea clădire din Calea Victoriei, reamenajată în acest scop. Chiar dacă reamenajarea nu e completă, trebuie să mărturisesc, am fost încântat și impresionat de cele văzute acolo. Colecțiile acestea s-au înființat, cea mai mare parte dintre ele, chiar în timpul activității mele de artă. Așa că, le cunosc. Dar aici sînt expuse în încăperi mult mai mari și mai adecvate decît le aveau expuse în casele lor colecționarii respectivi.

Noul Muzeu al Colecțiilor de artă, socotesc eu, va fi un mare muzeu, frumos și valoros. Pentru că el cuprinde, mai ales, lucrări din epoca atît de bogată și efervescentă în creația artiștilor, epocă pe care am trăit-o și eu. Acest muzeu din imaginea vie a artei noastre și mai ales a desfășurării muncii și creației artistice dintre cele două războaie mondiale.

Aș vrea să adaug că aceste este modul de a se forma marile muzee ale lumii, acesta este felul de a se forma marelui Muzeu al țării. Din donații de colecții ale unor oameni iubitori de artă, care și-au creat cu propriul lor efort și putere de selecție față de artă o colecție. Acesta este unicul sistem de a se forma muzeele; repet, prin donații și prin recuperarea și refacerea lucrărilor de artă valoroase rămase în vechile clădiri ale trecutului sau altele care s-au făcut și creat acum și donate de artiști. Dau exemplu în această privință marelui Muzeu din Philadelphia, unde există astfel de colecții de artă, lucrări expuse, fiecare, în săli adecvate și respectîndu-se condițiile în care au fost donate. Adică, fiecare colecționar are rezervat un spațiu numai al lui. Aceasta mărginește și determină un anumit gust și o anumită calitate a celui care a format colecția, existînd astfel termeni de comparație și cunoaștere. Muzeul din Philadelphia este nu numai un muzeu al colecțiilor de artă: pictură, sculptură etc., ci și un mare mu-

IOSIF ISER: Țărancă din Argeș

zeu al lucrărilor de arhitectură, aflate înăuntrul lui, el fiind foarte mare, foarte vast. Ca de exemplu aici se pot vedea unele catedrale gotice, diferite pagode, temple etc. Este o incitare să vezi un asemenea muzeu și cu o asemenea selecție de lucrări, selecțiunea unor valoroase donații. Foarte instructiv pentru cei care le vede, pentru că ele determină experiența gustului de

artă și personalitatea colecționarului. Toate aceste criterii rămîn valabile și pentru formarea muzeului nostru.

Este mult mai interesant de văzut (cum este mult mai instructiv și mai explicativ) colecțiile împreună, dîndu-se posibilitatea privitorului de a discerne între diferitele gusturi de selecționare ale donatorului. Este altceva să le cunoști astfel adu-

nate, decît să le vezi risipite, separate una de alta. Numai așa poți avea termeni de comparație. Numai așa poți cunoaște înestimabila valoare a artei românești. Dealtfel, și viața ne duce la aceasta. Colecțiile mici și risipite se pierd, sînt mai puțin vizitate și cunoscute. Și nici viitorul nu va îngădui, probabil, ca aceste mici colecții izolate și răs-pindite să dăinuie. Arhitectura, urbanistica modernă se schimbă mereu. Se clădește și reclădește continuu. Alte edificii, case noi, iar cele mici sînt în pericol de a se pierde. Eu nu cred în dispariția colecționarilor de artă. Dacă legăturile artiștilor cu poporul au slăbit în ultima vreme — vremuri grele de războaie mondiale, de reșează a liniștii vieții etc. — a fost doar un fapt intim, vor reține lucrări de valoare pentru propria lor colecție, pentru casele lor, și chiar de acum sînt condiții favorabile în acest sens. Omul nu poate trăi fără artă. Noi așteptăm ca artiștii să facă o mai strînsă legătură cu publicul, cu marea publică. Artă este o luptă, o mare și continuă competiție și publicul contribuie la creație, nu numai criticii de artă și artiștii înșiși. Ei merg în împințirea cerințelor și dorințelor estetice ale marelui public și este greșit să credem că noi facem o artă care se impune de sus în jos, ci facem o artă ce se impune de jos în sus cu acceptarea marelui public. El este tot muzeu un corectiv pentru artă. Ce a fost împotriva marelui public a murit.

Găsesc că inițiativa partidului și statului nostru este cît se poate de binevenită — atît pentru buna și aleasă păstrare a marilor colecții de artă românească, cît și pentru instruirea maselor.

Cred că acest Muzeu al Colecțiilor de artă care va fi foarte frumos — organizarea unui muzeu de o asemenea amploare cerind vreme îndelungată — va atrage multe noi donații, creații ale artei plastice contemporane, inspirate din realitățile zilelor noastre și se va mări și îmbogăți și în viitor spre cîștigul nostru, al tuturor iubitorilor de artă și frumos.

Ion Jalea
Artist al poporului

PERSONALITĂȚILE UNIRII Octavian Goga și idealul unității naționale

Prin ceea ce are mai reprezentativ în creația sa poetică, dramatică și publicistică, Octavian Goga este unul din corifeii luptei noastre pentru dreptate socială și independență națională, un luptător activ pentru împlinirea idealului de unitate națională a tuturor românilor în granițele firești ale vechii Dacii. În visurile lui din tinerețe putem descifra aspirațiile multiseculare ale românilor oprimați sub o stăpînire străină; eouri din lupta diră a lui Horia, Cloșca și Crișan, pe care a glorificat-o în versuri și în proză; putem descifra ideile fundamentale ale corifeilor Școlii Ardeleni, Samuil Micu, Petru Maior și Gheorghe Sînzai, despre originea noastră daco-română, despre continuitatea neîntreruptă pe pămîntul strămoșesc, despre latinitatea limbii noastre; un loc central în scrisul său îl ocupă figura eroică, de mitologie populară a lui Avram Iancu, care fiind „o verigă într-un lanț de evoluție universală, se infățîșează de la început într-o armură complexă de luptător pentru soarta integrală a unui neam. El e soldatul conștient al ideii naționale, a cărui spadă lovește de la înălțimea unor principii imuabile de acord cu catehismul epocii lui”.

Goga a avut permanent sentimentul solidarității naționale în timp și spațiu, a cultivat credința arzătoare în dezvoltarea organică a unui popor, a limbii și culturii sale. El însuși se socotea o verigă, cu un rol bine definit, într-un lanț de evoluție istorică. Ideea de conștiință națională care domina în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, peste întreaga Europă, stăpînea și toate fluctuațiile sufletului românesc.

„Veacul al XIX-lea — scria el — e veacul principului de naționalitate. În veacul al XIX-lea s-a lansat ideea identificării granițelor etnice cu granițele politice; în veacul al XIX-lea s-a elaborat unitatea popoarelor. Desigur mai întîrziată decît alții din cauza așezării noastre geografice, aceste idei ale veacului al

Ion Dodu Bălan

Continuare în pag. a 7-a

● IN ACEST NUMAR: ● Muzeul Colecțiilor de artă — Afirmarea geniului creator al poporului ● Colocviile „Luceafărului”. Tensiune și aspirație în poezia de azi ● Cronica literară: ● Dan Cristea despre volumul „Alfabet liric” de Ștefan Aug. Doinaș ● Cartea de debut de Al. Piru ● Viața cîrților ● Critici la prima carte ● Proză de Radu Petrescu ● Concursul național de poezie „Nicolae Labiș” ● Fragmente critice: Zaharia Stancu (I) de Eugen Simion ● Instantanee de Șerban Cioculescu ● Atelier literar de Geo Dumitrescu ● Mapamond ● Revista străină

Utopia criticului

recitate în ordinea apariției lor, cărțile lui Mircea Zăciu își dezvăluie creșterea, rod al unei progresive desprinderi a comentariului dintr-un spațiu al persuasiunii și prescripțiilor didactice. În critica lui, deloc paradoxal, cucerirea obiectului ni se infățîșează, ea însăși, ca o eliberare. Și în miezul acestei creșteri, ca un izvor mărturisit sau nu al ei, descoperim acel amor intelectual de care vorbea Spinoza. Prezent la catedră, la redacție, la editură, în sălile bibliotecilor, în dialogurile cu discipolii, în frecvențarea maeștrilor; trăit uneori ca un fel de „opțiune sentimentală” a privirii ce scrutează universul marilor Bărbați, ori Bătrîni ai literelor române, ca un același unghi de fugă pornit de la ochiul și inima celui ce caută spiritualitatea transilvană, după legi ale rigorii și iubirii, învățată de la Ion Breazu și D. Popovici, al căror contapunct este desprins din lecția călînesciană. O opțiune sentimentală pusă în slujba istoriei literare, a muncii științifice de editare. Implicată în consultarea arhivelor, în căutarea unor modele artistice și culturale, în valorificarea moștenirii, ducînd la configurarea unei galerii de portrete, a unui muzeu imaginar al literelor naționale... „O opțiune sentimentală” se află la baza dialogului Ion Așărbiceanu, tipărit în 1955 și revizuit în edițiile din 1964

Doina Uricariu

Continuare în pag. a 7-a

Maturitatea tinerilor poeți

Printre volumele de poezie cele mai discutate, cea mai mult elogiată, de cînd în ultimii doi-trei ani se numără câteva ale unor tineri poeți. Exemplul cel mai semnificativ în acest sens ar fi „Proprietarul de poduri” al lui Mircea Dinescu.

„Proprietarul de poduri”, este departe de a fi singura care să merite un atare tratament. Li se cuvine o insistență atenție și altor plachete ale tinerilor poeți, porniți fiecare pe căi proprii, pe drumul maturității.

Si fiindcă o apreciere zgîrcită e, în esență, inexactă, să spunem de pe acum că aceste volume sînt deja expresia unor personalități constituite. Traectoria lirică a lui Mircea Dinescu nu este singulară și sub un alt aspect. După un debut remarcabil, cițiva poeți ai acestei generații au scris versuri în timp cu creația impresionantă și nestesutul, prea timpurie cunoaștere a mijloacelor și siguranța în mîndria lor, însuși care pot duce și al duș chiar la „poză” și maniera, deci la vîlăgirea viziunii lirice. Lăudabil este că atare ipostază s-a dovedit a fi tranzitorie, iar cei ce s-au grăbit, pornind de la ea, să tragă concluzii prea drastice și definitive, s-au înșelat. Deopotrivă, acești poeți, asupra scrișturii cărora din ultimul timp voi încerca să mă opresc într-o succintă analiză acum, după o etapă de anemiere a substanței lirice au apucat-o cu hofărire pe drumul adevăratei lor vocații, pe un drum adevărat al poeziei înseși asadar.

Prima carte a lui Mircea Dinescu „Invocație nimănu” (1971) impresiona prin dezvălțirea francă, dezinvoltă a unui temperament prin excelență romantic și adolescentin, prin siguranța și direcținea (bruscătea chiar) rostirii poetice. „Elegii de cînd eram mai tînră” (1973) ne dezvăluia un poet cu totul format, nu în sensul cel mai bun al cuvîntului însă. Totul era perfect și admirabil, dar totul era compus perfect și admirabil. Nu găseam atît intuiții lirice adînci cît o „regă” perfectă, a discursului, o abilitate de artizan în distribuirea efectelor. Cu „Proprietarul de poduri” (Ed. Cartea Românească, 1976) poetul revine oarecum la tonul și esența revărite în placheta de debut, dar e vorba de o revenire în

Victor Atanasiu

Continuare în pag. a 7-a

ovidiu genaru

Ascultă

Ascultă cum fulgii imaculati birfesc zăpezile deja aşezate, ascultă şi ploaia birfind trotuarele, ascultă şi manechinele birfind pe cei în costumele lor unorii demodate, Ascultă imaginea lunii din lac clestind luna din riu,

ascultă-l pe Miina nemulumi de Azi, Septembrie rinjind la octombrie, Ascultă coada birfind capul, Eu sint mai frumoasă ca o femeie spune scoica,

Eu sint mai odihnit ca şampania spune vinul, Ascultă scaunul pimzindu fotoliul Ascultă şoseaua asfaltată umilind drumul de jară,

Eu sint mai util tipă snul văduvei le sinul fetei care acru, Ascultă şi pinul cel stribm pimzindu ploplul Nimic nu toce pe pămint nimic toji îşi doresc perfecţiunea...

Către Muză

Ah mărule frumuse, ah viermele te-a copt şi pacea doarme ca un copil pe un pat de uraniu,

Toate fluvile lumii sint de lacrimi, Toate greierii cimpiilor sint muribunzi ai libertăţii,

toate contrariile în echilibrul fragil, Tot mai mulţi se joacă cu chibriturile şi tot mai multă benzină,

Tot mai puţine sculpturi liniştite, Cleveitorii de patrie scot pui, Geometrii cîntă triunghiul casnic, Mari forţe oarbe dosesc lingouri de aur, Funinginea trăzneşte porumbii temerari, Uneori descrierea mării cade în seama teologilor

(e rău, e greşit) Şi tu preocupată Muză tu dormi Virtute a marmorei

goală şi netedă Şi eu te voi trezi cu biclul, sărbătoarea strigătuului nostru liniştească apele tulburi şi smulgă din spinzătoare tandafiriul.

Oare de ce?

Oare nu se vede pe chipul meu lăcomia? Oare n-am rinit la un trai deşant? Oare n-am pierdut ahele universului unde mi-am ascuns otele şi obişia? Oare ce i-am spus oarecî vecinului meu? Oare în bine minte citatul: In Shakespeare e ceva putred sau unde-i putred? Oare bănuie cineva că vreau să-mi ridic un cavou mai falnic decit mi-a fost viaţa? Oare n-o să mă întrebe de bani? Oare-mi pot desface braţele în cruce, oare nu se interpretează într-un fel păgubos? Oare mi-am potrivit bine cravata oare sint destul de bine ras şi tuns? Oare mincind un măr n-or să creadă că studiez biblia?

Oare n-am desenat din greşeală pe albtele hirtii contabile vreo odalisca necuviniuşă? Atunci de ce mă cheamă afară oameni cu chipuri şterse de vint şi-mi spun că mi-au crescut unghiile minţii?

Tot mai tirziu

Ieri draga mea ocolai piñă la mine doar două morminte, Azi trei, mine patru, Tot mai tirziu vie la intinire în piaţa cu porumbai şi firmituri de piine.

În ziua următoare, Ojescu îsi eliberă vecinii de grija prezentului şi se adăpostii, așteptînd să poată reveni alături de părinții lui refugiați din cauzele bombardamentelor într-o localitate de provincie, în strada Columb, la Eliade, rămas singur în casă după plecarea unchiului său, care luase cu el la via și pe bătărina menajeră. „Si Alexandru?” îl întrebase Maria Bogdan în ziua cînd căpitanul discută cu ea fuga din București. „Prefer să rămîn pe loc, marmură el, confuz, Cartierul nostru nu e prea expus”, „Si cine va avea grija de el?” „Am vorbit cu niște vecini, cunoscuți ai mei, care nică ei nu pleacă, și am luat abonament la un restaurant, Nu-l va lipsi nimic”, Jena lui venea de acolo că nu se opusese destul hotărîrii tînărului de a nu veni, cu el, la via, în cîntă de a și pe cineva în casă în absența lui. „Nu am timp să discut cu tine această chestiune. Vezi ce nebulie a început. Trebuie să te gîndești singur, cu toată seriozitatea, la pericolul de a rămîne în București, nu mai vorbesc de complicațiile pe care mi le-ai crea și mie, și să lei decizia cea înțeleaptă. Noi plecăm poimîine și pînă atunci ai de făcut și tu ceva”, „Ii dai seama.” „Cineva trebuie să rămînă, să aibă grija de casă”, îl obiectase Eliade, frapat de tonul moale, cu totul sovăitor, al căpitanului, și încercînd să-l ajute să accentueze vedea bine că intenționa să accepte înaintea chiar a acestei convorbiri. Multumii și confuz, căpitanul îi mai dădu o gînsă („Vecinii care rămîn ne sunt prieteni, vor avea tot atîta grija ca tine sau ca mine”) și apoi se absorbi cu totul în pregătirile de plecare. Obiectivele pe care, aproape indignată de încăpătînire tînărului, o mai încercă Maria Bogdan, căpitanul îi răspunde cu răceală. „Eu nu pot să-l oblig”. Cînd el reveni din prima sa călătorie la București, sigur că nu fusese, desî nu discutaseră despre asta, că nepotul, în sfîrșit, îl va însoți, se supără de absentă aceluia: „Nu înțeleg cum nu l-ai putut determina să vină aici, doar a crescut în casa ta, l-ai fost și tu ești ca și un părinte. Cum să tremurăm în fiecare zi pentru viața lui? Nu se gîndește? Nu l-ai spus?” „Dintr-un pream mare și acum greșit înțeles atașament pentru mine, îl obsedează ideea că e dator să rămînă să păzească locuința. Nu am vocația necesară pentru a-mi deosebi voința, de aceea am și renunțat la cariera militară îndată ce mi s-a oferit o ocazie multumitoare. Cit despre el, nu fi atît de îngrijorată, repetă argumentul, prin partea aceea nu e nici un obiectiv militar și nu vor bombardaa. Pînă acum acolo este, relativ, liniște”. Dar e scandalos ca el să rămînă în București, expus totuși, în vreme ce noi suntem la adăpost. Ce va spune lumea? Oricum, voi fi învinovățită.” Avea dreptate, căpitanul însuși simțise de la început situația delicată în care era pusă doamna Bogdan prin refuzul tînărului de a rămînă în București și avu sentimentul că îi este dator cu reparatii care, pe fondul recunoștinței pentru îngrijirile ei devotate, îl determinară să vorbească lui Leon Marcu despre dorința de a se uni cu ea prin căsătorie. El, însă, se jeni să-i pomenească de acest proiect pe care nu îl mai discutaseră de foarte multă vreme și la care Maria Bogdan părea să fi renunțat cu desăvîrșită discreție.

Înfruntînd, pentru a-l anunța pe Ojescu de apariția agentului, diluviul (și Poenăreanu avuse astfel cum să descrie) de umbrie, de brusc întunecare încercată în Gara de Nord unde se duseseră să-l întîlnescă pe Eliade fusese provocată de norii care începuseră să se adune, așa cum soțotea, corect, în primul moment și nu de retragerea, de scderea atenției lui Eliade, cel doi intrară în ziua următoare, aproape la fel de catastrofală, în strada Columb, la timp pentru a vedea cum dispare de după colț un umăr cocșat acoperit cu stofă vîrgată. Erau prevăzuți de data aceasta cu tot ce trebuia pentru a înfrunța stîlt doala, galni, pardesii impermeabile, umbrelle, cîi și asiduitățile curiozității. Conveniseră să numească așa, pentru a lăsa viespea fără ac, munca, uneorî ingrată, ce-i drept, intrucît se efectua în aer liber și în condiții meteorologice grele, a polițistului. Acesta, înainte de a se ascunde după colț la intrarea lor, observase privirile lătuțoare în ris pe care i le adresaseră și se simți jignit pînă acolo încît să facă, în precipitare vindicteii, un act foarte grav, simbolic anuntat tinerilor, înainte de a intra pe usa lui Eliade, prin aceea că zona de precipitație lichide restrînse gîndu-se o clipă, de aici, unde erau încogurajă de gratiile ploii, putură să vadă dincoace de unde ploaia se retrăsese, o mare prăvălire pe loc, de nori roșii, singerii, atîrnînd din înalt peste acoperișii și coroane de arbori, imaginea, alt de neașteptată și violentă, Daniu o traduse în termenii cel mai apropiatî simlindu-se incendiat de o durere fără nume, ca și cînd limba, Jupută și sîngerindă, i-ar fi umplut, tume-fiată, toată cavitatea gurii. Cînd ajunseră sus, la Eliade, și Daniel povesti cele întîmplate, cuprins el însuși de o mirare încetată, Poenăreanu nu și Alexandru Eliade rămaseră cîtuva timp tăcuți. „Vedem aici în modul cel mai direct, se adresă apoi cel din urmă lui Gabriel Poenăreanu, chipul în care vine poezia pe lume.” Făcu o pauză, își așeză talpa piciorului stîng pe scaunul de alături și își sprînjii bratul stîng pe genunchiul scioronului asfel ridicat, prînzîndu-și degetele mîinii drepte cu ale stîngii, alpecat puțin de spate. „Ii dai seama? continuă. Cerul gurii, norii care cădeau, roșii, din cer, Nicolae a înălțat comparația a căreia funcție este să atenueze, mai mult, să neutralizeze, ca ceara, sălbăticia arsură și arătării fără vâl a esențelor, dară asta e așeză, prin singurul lucru la îndemînă, așa, în ploaie. La usa mea, printr-o senzație fizică. În loc să-i spună că norii atîrnau din cer ca o limbă Jupută, și-a simțit propria limbă umplîndu-i, jupuită, gură. Si, acum, iată a doua consecință, parcă și mai importantă, a miraculoasei lui conștiințe estetice: dacă ar fi făcut comparația, ar fi rezultat că cerul din care atîrnau norii roșii este gîndul drept cavitate bucală a unui personaj atît de vast încît să poată fi, în același timp, confundat cu ale universului însuși, dacă universul ar avea limite, și probabil că are din moment ce eu, de exemplu, nu-mi pot reprezentă infinitul; eludînd comparația în felul în

care a eludat-o el, s-a întîmplat ceva nemaipomenit. Nici nu îndrăznesc să spun ce. Mă tem că și tu, Nicule, o să rîzi. Ai înghîtit, anume, cu limba lui cu tot, personajul de care vorbeam.” Poenăreanu și Daniel izbucniră, intrădevăr, în hohote de ris la care se asocia, după o clipă, și Eliade. „Nu-ți voi spune, continuă el cînd se putu oprî din ris, că al devenit, astfel, univers, căci orice îns este fără nici o tehnică, un univers. Dar tu ai înghîtit universul, de unde senzația de îndurerare a gurii, ești acum universul, ceea ce este cu totul altceva, făptura, ființa ta doar înfîmă la parte vizibilă.” „Alexandru are dreptate, spuse Poenăreanu cu ochii înălțîmrați de colosala viziune. Cum s-a făcut? Adică tu, i se adresă lui Eliade și se duse la el și îl îmbrățișă, cel îmbrățișat întorcîndu-l, la fel de emoționat, îmbrățișarea, ne-al explicat cum dar. Doamne, atîtea lucruri încep să treblescă și fi explicat? Cosmofagie printr-un fel de act manque, nu-i așa? Să-i spunem cosmofagie.” „E cuvîntul cel mai bun. Asta da, hrană”, acceptă Eliade și-i dădu piciorul jos de pe scaun. „Gabriel a învențat cuvîntul în situația pe care el o definește. Imi va trebui destul timp pentru a mă obișnui cu gîndul unui îndigestibil cronice”, observă Daniel și izbucni din nou în ris. „Scrisul, îl obiectă serios Eliade, rîzînd totuși și el, te va usura imediat, de fiecare dată, intrucît el, prin analiză, mînbășă, face totul pentru care au sau sau pentru așa ceva, almentul incandescent”, nu! strigă Poenăreanu astupîndu-și nările cu batista din care se împraștie în mînsardă o ușoară boare de colonie. Te rog, pînă aici! Logica asta a început să pută. Multă vreme nu voi mai putea deschide o carte de poezie.” „Ce e drept, logica transformă pe cititor în cîntec roști Daniu foarte recules și prînzînd în ochii lui Poenăreanu care-l atîneau alarmați pe deasupra batistei, pentru că doar cîntecul se hrănesc cu ce îi întoarce în acum stomacul pe dos”. „Dar și-n al grîji, Gabriel, îl spuse Eliade, căi poezia, tocmai pentru a poezie, idealizează mirosurile, le îngheață, ce naiba! într-o formă purificată, sub zăpada, mereu căzătoare, a cuvintelor.” „Ești, totuși, cinic”, îi răspunde Poenăreanu bîgîndu-și batista în buzunar. „Dat fiind că sînt, ca și tine, cititor de literatură.” „Propun deci, strigă la rîndul lui Daniu, să înfîntăm o societate, avîndu-ne în exclusivitate pe noi și pe George și Virgil ca membri, a cîntilor.” „Să nu uităm, totuși, că în greaca veche cosmos înseamnă podocă”, Daniu îl privi a-dîna pe Eliade și aprobă. „In ce mă privește, adăgău amfizionul, căruia o idee subită îl ilumină din nou, și altfel, chipul, ca să nu mă înec cu ea, eu am să-mi toc mărunț hrana asta”, ceea ce, după aceea, și făcu, pulverizînd topica versurilor sale, lăsînd cuvintele să se asocieze ale unor stîmuri și împrejurări exotice, pe care războiul continua să-l arunce fără încetare și masiv în ziare și la radio. „Ce nume, exclamase Eliade în ziua cînd fusese vizitat de Daniu și Poenăreanu pentru a fi înștiințat de urmărirea la căreî obiect deveniseră. Midway, Guadaluca, Korsk”, „Korsk”, continuă, în voce Poenăreanu. Parcă am fi contemporanii lui Columb și al lui Magellan.” „Da, spuse de astă dată cu toată gura Poenăreanu, dacă, miine, scriitorii români își vor descoperi în formă exotice (L-au mai avut, mormură acum Daniu, Nopți la Serampore, Sarpede.”) „Altfel, poate, decît al orientaliștilor noștri, vom stîi că fenomenul este autentic.” „Dacă vom vrea să-i dăm o explicație de acest fel”, „E frumos cum se petrec lucrurile: legăturile noastre cu lumea sînt tăiate, căci unchiul meu, de exemplu, nu mai poate corresponda cu marele Dumitru Avram, prieten din copilărie, însă lumea, iată, vine pe altă cale să ne caute, sporită înfinit, acasă”, spuse Eliade. Cel trei vorbiră în continuare despre marele pictor de mult stabilit la Paris de unde stăpînea, ca un zeu, gîndirea plastică a lumii întregi, pe care o înnoiese fundamental aducînd-o la temerurile ei originare. Faptul că, în Columb, se aflau în casa prietenului său, dădea gîndurilor lor, ori de cite ori vorbeau acolo despre el, mai multă solemnitate. „Există deci, își punea Eliade așezat, călare, pe scaunul cu spătar, acestuia în brațe, în timp ce Poenăreanu se trînzise de-a latul patului și-și sprînznea ocupatul de perete, iar Daniu privea, în picioare, pe fereastră, posibilitatea ca personajul unei cărți să-i înghîtită au-

torul. (Virgil Aurelian în vizită la prietenul lor, Ojescu, după o trecere pe la spital să-l vadă pe Nicolae Daniel, transformă în realitate posibilitatea, și în modul cel mai simplu, la care nimeni nu s-ar fi gîndit.) Era normal să fie așa, de vreme ce cartea de aceeași substanță, Am văzut în vreo carte cum se întîmplă acest senzational fenomen? O, de-aș putea vorbi, asemeni chinezilor, în monosilabe! Nevoia de a vorbi puțin, care puse capăt monologului său tăcut, provenise din aceea că era încă urmărit de zumzetul conversației de pe peronul Gării de Nord, scotite de el ca un moment de incoerență de care se ținea responsa-

radu petrescu

ACCIDENTUL

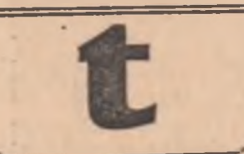
riu, Aldebaranul ascunse ce materia vastă, casușie și spongioasă a ploii, subțirea tînără înaltă, cu părul despletit, adorabili, supli pantofi negri, care trece acum pe Eremia Grigorescu sub umbrela ca o floare. Să mă gîndesc bine cit se leagănă Alexandru, călare pe scaun, înainte și îndărăt, și Gabriel stă întins cu fața în sus pe pat, dacă mă pot gîndi așa cum sunt în clipa asta, obez ca un idol extrem-oriental, sufocat de ființa mea înfîntă. Ca tehnică de viață, mai întii să nu vorbesc nîmănu despre asta, ca să nu mă fac de ris și energia pe care eventual ar conține-o taina să se risipească înutil, Dealtimețeri, în viață, adineauri vorbeam că nemărginirea într-o direcție se plătește cu mărginirea extremă în altă direcție. M-am lăsat atît de mult, încît cine știe dacă, practic, nu voi și dispărea în curînd. Alexandru nu mi-a făcut un cadou ușor de dus Crede că îl pot duce? se întrebă și îl privi lung pe Eliade care însă era ocupat să-i privească lucrul pantofului drept adus în fața ochilor. Se uita la el alarmat, fără să vadă, bunintense, ceva. „In sfîrșit”, oftă Daniu, dacă, prînzînd în jurul meu, trebuie să stiu că privesc în interiorul propriului meu trup, e ca și cînd de privin înaintea ei în plin de dinăuntru de ochi deschisi și inteligenți, ca pasărea întredară, numai că ea îi avea pe dinăfară, și, apoi, a fost altceva, la fel de turbător. Nu am să stiu niciodată de ce, cînd Alexandru făcea deductiile care l-au silit pe Gabriel să-și astupe nasul cu batista, m-am simțit copleșit de durere și de responsabilitate, ca și cînd cineva ar fi mutat pe umeri noștri toată povara și grîia țării întregi și, prin ea, a lumii! Din cauza ploii, probabil, și a ocoosului care nu ne sălășește, devin ridicul. Tî-e rău? îl întrebă pe Poenăreanu împalidat, cu obraji lucind sub o subțire pînză de transpirație. „Dacă ai deschide puțin fereastra...” „In definitiv, spuse Eliade în timp ce Daniu deschidea fereastra și o boare de stropi îl lovea în față, noi trei am vorbit acum despre niște lucruri nemeaizuite și asta va avea urmări pe măsură, fată de care se petrece în Pacific, de exemplu, nu este decît un semn oprite altele.” „Cred că ai dreptate, îl răspunde cu toată seriozitatea Poenăreanu, aprobat în țecere de Daniu, dar vezi, nu te așdă cîne de jos” — și cel doi tineri îi vorbiră, în fine, despre apariția agentului. Dacă acela ar fi patratul mai departe în stradă, sub fereastra deschisă a mînsardel, ar fi fost și mai edificat, dacă era cu puțină, de bobotele lor de ris. „Niculae, spuse Eliade lui Daniu, cu o față de margini bună dispozitie, omul acesta îți aparține!”

Valentin Dinu: „Victorie”

Nici unul dintre cei trei prieteni nu avu cum înțelege sensul profetic al propozitiei. Într-un zori de zi din primăvara anului 1944, părinții lui Daniu, alarmați de absentă peste noapte, se așeză a fiu la loc, afară de la lăptărie, ca să tînzul zace în colțul strîzii, într-o baistă de sine. Alerzări acolo, disperati, și vinzătorul de ziare și un uenice de la cîrmăria din apropiere ajutără domnului Daniu să-l ridice și să-l ducă acasă. Medicul care îi dădu primele îngrijiri recomandă internarea pentru analiză și în aceeași zi, către prînz, Poenăreanu, Virgil Aurelian, Ojescu și Eliade petularu în jurul epitalului St. Vincent de Paul. În așteptarea nouțărilor despre starea prietenului lor, După ce își internase fiul, domnul Daniu se dusese la Prefectura poliției și bănuțurile îi fură confirmate. Se pare că fusese văzut, noaptea, citînd un afis subversiv, se crezuse că tînărul nu citea ci lînea, anume, pe perete, afisul acela, fusese somat să stea, el, speriat, voise a fugi și agentul trăsese. O întîmplare făcuse ca, puțin înaintea de straniu accident, Daniu să-și fi ars toate hirtile, considerînd că nimic din ce scrisese pînă atunci nu merita altă destinație. O singură păzină păstrase — ori o scapase cine știe în ce alt fel. Părea să fie o fișă de lectură, Sub o inscripție, titlu ipotetic („Puterea abstracției”), era consemnată, fără nici o trimiteră după care să poată fi identificată, succesiunea a trei masive corpură de imagini, cel de al doilea întînzîndu-se ca o vastă cimpie fără accidente la o mare adîncime sub cel dintîi, care atîrna deasupra-l, din cer, sub forma unui fus lung pe care se torseae un fir într-o îndecălată de cosmar, ca și sub cel de al treilea, o stîncă uriașă e boltită ca o streasniță foarte lată peste o parte a ei, pe care se scriținea cu un picior de diatră. Înălțimea la care erau situate cele două corpură făcea ca ele să nu lase nici o umbră pe cimpie. O însemnare marginală: „Nu interesează din acest punct de vedere, ce imagini constituie cele trei masive în parte, important este că le

teatru

O restituire surprinzătoare

Cine putea să-și închipuie, afară de un număr restrîns de inițiați, că Otilia Cazimir a fost o fină cunoscutoare de teatru, ba, mai mult, un om principiu în domeniul critic? Si totuși așa a fost, după cum o dovedește surprinzătoare culgere de „Scriseri despre teatru”, întocmită alent de George Sanda care face, pe deasupra, și o prefață judicioasă. Dacă am înțeles bine, majoritatea fărîmelor care compun volumul este înedită și provine din arhive nedespulate sau din colecția proprie a editorului. În orice caz, partea cea mai însemnată numeric e formată din niște rapoarte confidențiale despre teatru iesean, pe care Otilia Cazimir le înaintase Direcției Generale a Teatrelor, vreme de 10 ani (1937-1947). În rest, două-trei pagini de autobiografie, simpatice din unghiul atmosferei căci Otilia Cazimir era pe atunci „inspectoare specială” și controla crîsmele, trupele ambulante, cîreul cîletant. Nici cele 7 medaliaoane cu actori celebri ai vremii nu sar peste limita comună. Cronicile teatrale propriu-zise sînt însă excepționale și e greu de spus ce mi-a plăcut cel mai întii. A colecționa rapoarte teatrale într-un volum pare a fi superfluu. Cronică literară, chiar nedreaptă, rezistă la asaltul vremii căci obiectul ei, adică opera, este imperisabil. Cititorul are acces la „obiect”, confruntat cartea cu opinia critică și decide în conșcîntor. Spectacolul teatral e, dimpotrivă, tot ce poate fi mai trecător și nu în simpla dare de seamă stă succesul cronicarului dramatic. A vedea tipul în accident și morală în întîmplător și scopul cronicii teatrale superioare. Valoarea e stă în judecata moralistă ca și în pictura tipologică și, acolo unde este, în talen-

mul pur de prozator. A preface o scenă într-o lume vie, cu evenimentele ei irepetabile — iată nota literară a cronicii de teatru. Toate acestea se observă negreșit și la Otilia Cazimir. Poeta era un intelectual subțire, cu simț critic acut, inatacabil: rar decizie goală — mereu argument. Si, pe deasupra — gust — adică preciepare la valori. Pentru cititorul de azi, un sfert din aceste piese „originale” pierdute estetice, însă cît era de greu să faci chirurgie plastică pe realitatea vie. Nu odată însă, Otilia Cazimir găsea diagnosticul potrivit, pe care vremea l-a confirmat. „Mediul intelectual rural” la V. I. Popa (fetele de vulgaritate), drama poetică originară a lui Lucian Blaga, „Vlaicu-Vodă” al lui Davila, Camil Petrescu — acestea fi plac. Ironia, colectată de la Topirca-nu, e la un pas de absurd. Cuitarea actorilor, „atitudinea intrigantă de melodramă”, altul are o siluetă suspectă: „silueta d-sale se pretează la roluri de travesti”. Despre dramaturgia străină, jucată la Iasi, Otilia Cazimir face observații în același ton, însă este izbitor act repertoriul, de unde se întvede o atmosferă culturală modernă și nu una provincială. Se juca în Moldova epocii C. Capek, Gorki, Ibsen, Giraudoux, Shaw, Cocteau și Eugen O'Neill — selecție excepțională și, ca repertoriu, foarte bogată. Surprinzătoare prin înedită această culgere cu un continut atît de simpatice și nu o dată excepțional esteticește, dezvăluie o voce genuină, ironică și... actuală.

Artur Silvestri

film

Dimensiunea dramaticului

Situația limită nu este o descoperire de ultimă oră a artei spectacolului; mai mult decît altă: e de începuturile filmului încoace au existat scenarii, dar mai putea găsi astăzi una cu totul inedită... Ceea ce filmul nu va epuiza însă niciodată este panorama asupra sufletului omensc, asupra caracterelor și mentalităților. Si dacă realiza-torii unui film lipsește darul de a situa-tinde dincolo de aparențe, nici o situație-limită nu-i va ajuta să iasă dintre hotarele banalității. Filmul Avaria, nouă premieră cinematografică românească, este o situație limită din viața unui călător, fără să reușească să fie semnificativ și pentru viața oamenilor pe care îl aduce în prim-plan. Regizorul Ștefan Traian Roman a reușit să facă un film onest — un film din care au dispărut lucrurile comune, declamația morală, eroismul și din producțiile de pînă mai ieri; este desigur un fapt îmbucurător să vedem un film din care au fost estirpate șabloanele, frazele goale despre eroism și curaj civic, dar lipsa marilor înălțimi morale este simțită, povestea scîldîndu-se tot timpul în banalitate. Situația-limită aleasă, avaria produsă într-un mare combinat de lingă Dunăre, ar fi fost o premisă suficientă pentru evoluția personajelor, dar sacrificiul la acei dimensiuni gestului obișnuit, cotidian, desfi filmul ar fi avut să se convingă de contrariul. „Accidentele” din viața particulară a eroilor (și trebuie spus că nu este personaj în film care să nu beneficieze de o asemenea „complicitate”), nu sînt suficiente pentru a crea caractere. În scenariul scris de Dorel Dorian, o

bună parte din replici sînt destinate comunicării parametrilor tehnici al instalațiilor, cifrelor și datelor avariei tehnice realității, nu ne ajută să înțelegem mai mult decît semnificațiile unui fapt divers. Personajele interpretate de Ilarion Ciobanu, Olga Bucătaru, Ovidiu Iuliu Moldovan, Emil Hossu sînt fidești în dimensiunile lor exterioare — în cuvintele, în atitudinile și chiar în trairile lor, dar acești „oameni ai zilelor noastre” nu sînt încă acei „eroi ai zilelor noastre” despre care vorbim mereu cu atîta nostalgie. Filmul ne convinge astfel, odată mai mult, de faptul că realitățile din jurul nostru nu pot fi transpuse în artă atîta timp cît nu le simțim dimensiunile dramatice. Nicolae Mateescu

Ion Grigore: „Peisaj”

televiziune

Patria din inimi

Sărbătoriri zilei de 23 August — ziua insurecției naționale armate antifasciste și antimperialiste — i-au fost dedicate mai multe emisiuni omagiale care, fără a li se știți din caracterul lor festiv firesc, au impresionat prin seriozitate și prin profesionalism. Documentarele („Timpul marilor hotărîri”) au beneficiat de consultanți științifici de prestigiu, anchetele retrospective („România în războiul antifascist”) au grupat pe generice realizatori cunoscuți prin talentul lor de a-și descoperi eroii, iar reportajele menite să oglindească prezentul viu al țării nu s-au complăcut în simple înșuriri verbale ci au demonstrat cu patos și convingere, prin intermediul celor aflați în primele rînduri, înaltele exigențe ale frontului muncii de azi. Cum era și firesc, alăturîndu-se a-cestor mari sărbători a poporului român, scriitorii au fost prezenți în aceste zile pe micul ecran, semnînd reportaje, carnet, însemnări, participînd la recitaluri de poezie patriotice de înaltă tinută. Astfel, recitalurile „Patria din inimi” și „Pe acest pămint dura-vom cetate comunistă” au înmănușat în mai multe zec de minute versurile calde și vibrante ale poezilor Ana Blandiana, Ioana Diaconescu, Ioan Alexandru, Ion Brad, Teofil Bălaj,

Franz Bulhard, Radu Cârnel, Ștefan Augustin Doinas, Grigore Hagiu, George Lesnea, Adrian Păunescu, Virgil Teodorescu, Corneliu Vadim Tudor, Paul Tutungiu, Marko Zoltan, poeți din toate generațiile, care, împreună, au ținut să omagieze această zi fericită din istoria României. În același cadru, dar pe alte coordonate, s-a înscris emisiunea Mihael Macovei „Chipul de azi al patriei — izvor de inspirație pentru creații noiștri”, emisiune care și-a dorit — exemplificînd cu cele mai izbutite pagini din operele scriitorilor români contemporani dedicate marilor prefaceri ale țării, inepete și continue de-a lungul a peste trei decenii — să alcătuiască „Imaginea literară” a unui destin căruia i-au fost, cel mai mulți dintre noi, martori. Un destin nou al României, — care a înglobat în el și destinele eroilor repotațelor lui Adrian Păunescu, Eugen Florescu, Mihail Caranfil, Vasile Băran, George-Radu Chirovici sau pe cel semnă de Romulus Guga („Laudă acestor semînte și celor ce vor veni”) — un destin care exprimă, totodată, permanența și continuitatea poporului român pe aceste locuri în care, de-așu-prea vechilor tezaure, se înalță noile tezaure ale prezentului. Un destin al unei țări care pe harta lumii este o inimă. Iulian Neacșu

Zaharia Stancu

Cel care l-au cunoscut în amurgul vieții lui erau uluiți de frumusețea aristocratică a omului, păstori deosebiți și demni, timp de mai bine de un deceniu, pe lângă frumusețea și înălțimea lui brun, care în tinerețe avea (ne încredințăm G. Călinescu) „ochii profunzi și foarte fideli” și un temperament foch, devenise înțelept și generos, iubea enorm viața literară și trăia aproape în exclusivitate în mijlocul ei. A fost legat, prin activitatea de gazetar și de editor de reviste, de toate categoriile de scriitori, de la Stan Palanca, regele boemilor, la Mihail Sadoveanu. Cunoștea pe toți cei care țineau un condei în mână și manifesta o mare deschidere spre tineri.

Avea peste tot prieteni, dar și dusmani neîmpăcați. Pe aceștia din urmă îi fulgera, din când în când, cu lungi pamflete orale, de o absurditate calculată, superioare articolelor scrise. Cineva jignește într-o împrejurare oarecare pe prozator. Prozatorul se ridică, atunci, drept, cu fața albă, crețoasă, trădând o mare încordare interioară, și cu vocea lui subțiată și sacadată, începe un viforos discurs. El acceptă, tactic, învinuirea, dar o deplasează pe un teren absurd: cum că el, scriitorul, om cu părul alb, este acuzat că și-a omorât bunica de pe îngusta și lungă vale a Călmățuiului. Nimeni nu spusese vreodată această enormitate, însă pentru a culpabiliza pe adversar, pamfletarul introduce o premisă imposibilă. De aici înainte, demonstrația construită coerent în realitate. Vine mereu vorba de bunica teribilă și de moartea ei de care, până la urmă, ne simțim toți cei de față vinovați. Confratele care jignește pe prozator este rusinat, încearcă să se scuze, însă scuza nu poate fi formulată, pentru că, odată pornit, oratorul nu mai poate fi oprit. El continuă să se apere de suspiciunea cum că și-ar fi omorât bunica, deși bunica murise înainte de nașterea nepotului Zaharia. Faptul n-are importanță, oratorul îmbrățișează ideea abominabilei crime și merge cu ea până la capăt. La sfârșit publicul este împăimântat, culpabilizat total, inocența nu se mai deosebește de crimă.

Sint zeci, sute de asemenea istorii care circula și azi, spre hazul tuturor, în viața literară. Zaharia Stancu este omenit cu simpatie, figura lui tinde să capete lumina de legendă. Intenția de a face cronica unui vechi, făcând cronica unei vieți, este împiedecă de Zaharia Stancu. **Jocul cu moartea** (1962) reia firul din **Desulți** și-l duce, în stil Panait Istrati, în sudul Dunării. Formula picarească a prozei se lămurise aici mai bine, desli, estetică, romanul este mai slab decât altele, dar este interesant din cauza incluzivității stilului **flash-back-ului** care, în **Rădăcinile sint amare**, va transforma memorialistica într-o suită expaserantă de paranteze. **Jocul cu moartea** este o carte despre război, descris nu direct, ci prin ecorile lui. Tema cărții ar fi descriptivă, poate și într-o măsură lescent curios în niște vremuri singeroase. Dar

a fost urșit de la naștere, aflăm acum, să țipe în interiorul lui și să nu fie auzit în afară, să nu cunoască fericea, să fie înșelat, dar să înă mureu ochii deschizi și să vadă enorm. Toate aceste sugestii apar în literatura lui Stancu sub forma unor comentarii a căror sursă cititorul nu o cunoaște. O voce din afară se insinuează în naratiune și glosează, ca în teatrul antic, acțiunea de pe scenă. Nu sint foarte profunde aceste comentarii, dar ele au meritul de a introduce într-o literatură congestionată de evenimente mici dimensiunea mare, relativată a eternității vieții. Aceste suspine lirice, ce trimt la versetele eclesiastului, în ciuda caracterului violent proclan al prozei lui Stancu, sint foarte normale al romanului picareș. Iar, în fața și faptelor vin, unele după altele, într-o incupezibilă înălțare. Darie, vizitator de ziare în București, este arestat de autoritățile militare germane și băgat într-un vagon cu destinația Bitholia. În tren este strinșă pielea orașului (medic normal al romanului picareș); în sfârșit, nite în casele de fete, oameni fără căpăți, trimiși, acum, să sape tranșee în spatele frontului. Potrivit metodei sale, prozatorul îi pune pe toți să vorbească, iar când aceștia tac, vorbește Darie. Darie se întoarce des cu gândul la Omida și la unele întâmplări din **Desulți** (povestea fetei Zarina și a turcului Daud, faptele Diocaii,

vărătoarea care a scos ochii sfinților din biserică) mai sint o dată amintite pe scurt. Sint multe plătitudini și absurdități în **Jocul cu moartea**. Înă, în genere, cartea interesează, ca toată literatura lui Zaharia Stancu, prin mîșca ea, senzaționalul și culoarea ei. Darie este ataca, în vagon, de Diplomatul și Te-mistocle Filodor, zis și Zeno Zenon. Scara, în pe adevăratul său nume, pare-se. Fost coș ul, Diplomatul are moravuri suspecte (este, probabil, pederast) și ura lui față de Darie, numit și Scaurus, are și rațiuni mai obscure. Darie se apără cu cuțitul și reușește să scape nevădatat, corporal și moral, dintr-o lună a seriei de primejdii: vagonul în care sint în biși prizonierii ia foc, în Serbia trenul este bombardat, apoi, evadind, Darie și Diplomatul sint prinși de greci, de auto-vlahi etc.

Evadatul trec prin încercări năpraznice. Informații, ei mesteacă iarbă și prind un arici și-l frig. Scălcîndu-se în ru, sint surprinși de doi clești și rămîn fără haine. Două gre-oai e miloase îl salvează. Îi prime-sc în casă, îi ospătează și-l ia să se bucure, noaptea, de bunicii lor. Ca răsplăt, Diplomatul îi fură la piecare, o mahnudea. Prins de auto-vlahi, evadatul cunoaște obiceiurile unui neam războinic, asistă la o execuție, la o înmormintare și la o naștere simbolică. Cum ră-aticul Darie are cunoștințe peste tot, întinește aici pe bașatul lui bei Gheorghie, fost pindar la boier Arizan, și desăpînă într-o persoană. Ceva rămîne ascuns în biografia lui, ca și viciul aberant pe care oratorul (sin er, de obicei, pînă la brutalitate cu personajele sale) se ferește să-l numească pe față.

Războiul din **Jocul cu moartea** este, în planul simbolic al cărții și războiul unui tînr cu împurările vieții. Există mai multe intrupări epice ale acestui simbol. Darie se lupă cu un șarpe și scapă de el numai datorită agilității. Aceiași Darie observă apoi bălălia dintr- două armate de furnici și nu-și ascunde gândul că aseceși lese războiul și în viața indivizilor. Înă gîndul nu este dus mai departe. Filozofia cărții iese din fapte, iar faptele arată ceea ce s-a văzut mai sus. Personajele n-au o autenticitate structurală și, din această pricină, s-voie și vorbele lor par uneori neverosimile. Diplomatul este un escroc de clasă mare (onsul, falsificator de bani etc.) și disprețul lui cînic față de oameni (posibil sub latura morală) ar avea nevoie de o complexitate psihologică mai mare din care nu pot lipsi ipocrizia și inteligența.

Meritul romanului nu constă în aspectul documentar (cum s-a zis), alte scrieri sint mai bine informate și aduc dovezi mai pregnante despre război. Meritul cărții lui Stancu stă în sugestia unei legături misterioase dintre inocență și viciu. Darie și Diplomatul for ce-ă un cuplu moralmente imposibil. Ceea ce îi unește cu un lanț este vrea pentru a supraviețui ei trebuie, totuși, să nească împreună. Istoria acestei legături este bine făcută în roman: încercări de suprimare, momente de tandrețe, solidaritate în suferință și confuzie morală — iată ce sugerează epica precipitată, discutată a lui Zaharia Stancu.

Eugen Simion

Marin Sorescu — o formulă dramatică

despre Marin Sorescu s-a spus că tinde să devină scriitorul total și opera sa de pînă acum confirmă așezîntea cu argumente solide. A debutat cu poezie, cultivînd concomitent critica și esica literară, lăsîndu-se apoi în teatru și, în ultimul timp, în roman. O primă impresie ne-ar putea duce la concluzia că, stimulată de diferențierea genurilor, avem de-a face cu o varietate de tonalități stilistice. Dar, cine i-a urmărit cu atenție evoluția, va constata că translația de la un gen la altul nu a determinat mutații esențiale în programul său estetic. Se poate vorbi mai degrabă despre o adincire a tonului, prin multiplicitatea nuanțelor, clivarea neobișnuită a sensurii filosofice pe creșe dintr-un spațiu care, la prima vedere, se relevă sub semnul obșnutilului. Înăși dinamica interioară a teatrului său constituie o ilustrare elocventă. Aici se manifestă mai pronunțat ironia, numită de Eugen Simion arma cea mai inteligentă a autorului, a cărei lanțare duce la capete; „cu unul rînește, distruge cu celălalt tîmăduiește și reanimă”. Analiza pieselor sale, atît a celor cu caracter pregnant esicic („Iona”, „Paraliscorul”, „Există nervi”) cît și a celor mai ușor încadrabile istoric și social („Matca”, „Răceala”, și, de curînd, „A treia teapă”), dezvăluie, succesiv, posibilitățile neașteptate ale amintitei formule. Demitîndu patetismul grandilocvent, prin apelul la reacțiile fizice, aproape banale, Marin Sorescu re-ev. de fapt, — repetîndu — solemnitatea în stare pură. „Matca” și „Răceala” sint exemplare în acest sens. Ambele surprînd condiția umană, adică omenii acestor pămînturi, în momente de un dramatism esențial.

Așteptînd nașterea, Irina din „Matca” trebuie să înfrunte toată o inundată catastrofală și nu este vorba de o aluzie, ci de o dezvălîuire a naturii cunoscută de noi toți. Îi va muri bunicul, iar despre soțul plecat să salveze viața omeniei nu mai știe nimic. Altfel spus, o familie întreagă este amenințată cu pierrea și, odată cu ea, un arbore genealogic care, probabil, își înfige rădăcina în negura veacurilor. Irinei îi revine, deci, nobila misiune să păstreze cu un suprem efort, în luptă cu stihiele naturii, ceea ce nu trebuie să dispară: copilul — simbolul perpetuării vieții, mesajul spre viitor, urma continuității. Foarte interesant este momentul nașterii, discuția dintre Irina și moș fiind plină de tălcuri, de-găind chiar un umor paradoxal: raportat la tragedia cadului existințial, al aducîndu-bană mi-ar sta în puterile... (Tipă foarte tare) Mor... Moșul: Ei, ce e gălăgia asta? Nu, nu mori. Dar țî-e mai greu, c_ă ești intelectuală... De aia țî se pare așa peste mină... Bunică-ta se ducea cu mincare la oameni în cîmp... și cînd venea acasă, de aia nu prăpădește acum?... Un asemenea limbaj, ar obiecta cineva, goleşte momentul de firul poeziei cu care ne obșnuiseră clișee mai vechi. Marin Sorescu evită patetismul fiind conștient de riscurile demonizării prin comentarea exaltată a evidențelor: dramatismul este conținut, el nu se cere denumit prin insistența soliditate a motivelor care îl propulsează. Subtila rememora-re a bătăliilor este semnul inteligenței funciare, el îmbrățează indirect prin apelul la experiența nu prea încurajatoare a înaintașilor. Pe de altă parte, se va observa că desacralizarea prin limbaj are ca efect resacralizarea obiceiurilor, marile momente din viața fărânelui se fixează nu printr-o celebrare perpetuă și euforică, ci prin trăirea intensă și lucidă a clipei: „Uite-așa am trăit... — spune moșul. N-am puceput mare lucru... Noi aici am trăit pur și simplu. Nu ne gîndim la viață decît în ceasul din urmă”. Luată de spe, bătăliul se lingue nu în spăimîntat de moarte, ci pentru că nu părăsește lumea „asa cum s-a pomenit”, cu ceremonia răs-masului bun de la rude și apropiați, de la oameni și natură (întreabă nostalgic: „Cocorii s-or fi dus? Și herzele?...”) La rîndul ei, Irina refuză să plece în luptă cu stihiele naturii, ceea ce nu înseamnă că nu pot permite să-mi pierd mințile. Eu am adus pe lume un om” fiindcă mai presus de ea, ce o puterile ei putine, există un principiu general uman, un umanism cuprins în formula „solidaritatea lucrurilor stînd să nască”. „Matca” ar semnifica, deci, statornicia, albia originară: părări datoritoare de putere și viață, combustibilul inepuizabil care alimentează în permanență încrederea în propriile noastre posibilități de a depăși orice dificultate. Ideea morală se conturează însă cu discreție, fără să capete bruste propensiv-tuiziste, limbajul rotunjindu-se într-o formulă finală care, păstrînd aceeași ironie relativizantă, explică întregul mecanism dramatic.

„Apa-i turbure, dar capul mi s-a limpezit — conchide Irina —... Cîtă vreme se mai vede în zare o rază, o stea, un pom, speranța nu moare”. Filozofia pe care o cultivă eroii dramei lui Marin Sorescu este neindoielnic plină de originalitate, trăgîndu-și seva din același spațiu — cel al Bulzeștiului — ce se regăsește cu întregul lui substanță mai ales în volumul de poezii „La lileici”. Autorul procedează în teatru nu altfel decît în poezie atunci cînd substituie miturile cu întâmplările vieții, c_ăra le extrage cu inteligență simburile metafizice. Sau mai exact spus, primele își difuzează conturile aburoase în tiparele concrete ale celorlalte.

În „Răceala”, deși Vlad Tepeș nu apare nicodată, figura lui capătă în imaginația turcilor dimensiuni legendare, prin frecvența obsedantă a referințelor, prin multitudinea măturilor ce pendulează mereu între exaltare și defăimare, propunînd o figură cu un teribil apetit existențial. Pașa de Vidin, inteligența sarcașică din anturajul lui Mahomed al II-lea (cuceritorul Bi-

zanțului), vorbește despre cinstea și demnitatea lui Tepeș, asprimea sa dreptă, aplecarea spre artă, buna capacitate de organizare socială, vitejia sa nemăpomenită; la polul opus se situează Radu cel Frumos care vîntură în permanență o imagine dezastruoasă despre țară și domitor, fiindcă dorește cu ardoare scaunul vevodal. Toate acestea îi intensifică lui Mahomed apriga dorință a confruntării, mai exact spus curiozitatea confruntării pentru că, cuceritorul Bizanțului (a căru curte o poartă acum batjocoriri într-o cuscă) consideră victoria o simplă formalitate. Sultanul este însă minat și de megalomanie aristocratică, scrie versuri, se consultă cu inteligenții pasă de Vidin, dar acesta le taxează cu o exigență lipsită de zellemă, altitudine pentru care va fi aspru pedepsit. Dar, printr-un procedeu cumulativ, care stringe treptat argumentele necesare demonstrației, autorul insinuează ideea că, deși aflată în plină ascensiune, curtea otomană este deja macerată de disensiuni, delatunți, mici conspirații. Cartea bizantină, purtată ca un trofeu, este în același timp și un exemplu premonitory, fiindcă a putut fi cucerită datorită propriilor maladii care o urmăresc și acum, într-o formă exacerbată: fricțiunile de tot felul, trădări, fose ridicole, purtate sub fal-duri zdrențuite. Spectacolul derizoriu oferit de curtea bizantină, un fel de teatru în teatru — are un sfîrșit lipsit de glorie, aservine imperiului, fiindcă însuși Mahomed intervine în intriga lui ucigînd pe ultimul împărat și vîlstar Comnen.

Ambiguitatea la nivelul trăirii este ingenios relevată la cel al limbajului: iată cum folosește Radu cel Frumos sensul noțiunii de precedent: „Prieteni! țî-i faci tu, frații țîi vin de-a gata. Prietenii țî-i alegi... E și un proverb: frate, frate dar brînză e pe bani. Brînză de Brăila e foarte

Lucian Cociuba : „Omenie, cinste, hărnicie”

buună, dar Tepeș, care o păzește ca un cline... Brînză bună în burduf de cline... O să-i spargem noi burduhanul, pentru că s-a creat precedentul... Parcă marele Mircea nu s-a dus mînt cu frății țîi? Căci stăruim în adevăr la limbajului structurală oroare a lui Marin Sorescu de retorism; de unde și efectul extraordinar al ultimei replici care încheie de obicei o înșelătoare expunere de motive.

Valahii sint scrutați printr-o schimbare de atitudine, devenită evident una de adevzare, dar nu și printr-o mutație în tehnica limbajului. Cînd ostenii pleacă la luptă, femeile le tin locul, satul se află sub mina lor fermă și protectoare. Presimțind că lupta va fi de astă dată aspră, o femeie parează tragismul, perorînd că înainte „ai noștri veneau la amiază acasă să mînce, dar acum...” Și astfel substituie tinguirile printr-un soi de activism pasiv, pre-gătînd acum mese deosebite. Măreția momentului se ascunde în nucleul cotidianului. Formula aceasta se intrupează admirabil în final, prin moartea căpitanului Toma. Intors grav rînit de la luptă el evită tonul panicular (familia trebuie ferită de lovituri) motivînd cu rece umor „c_ă ar o răceală, un junghi în spate. Asa am avut mereu”. Semnificațiile care se degajă sint formidabile: acesă învazie, precum celelalte și, în ansamblu dominația otomană, nu au fost decît o simplă răceală, care n-au putut zdruznica existența unui popor mindru și dirz. Vorbînd mereu pentru a masca durerea, Toma strecoară treptat ideea morții sale iminente pe care o re-tranșează cu grîji efermerului lipsit de importanță. Își va trimite soția după meșterul pietrar care va trebui să eternizeze pe cruce, ca de altce ori, anul unei mari bătălii. Erosismul este subiacent: pierînd, finxă umană se reîntegrează de fapt marelui lui istoric.

Romulus Diaconescu

Stele, planete

Uom, născut în amurgul celui-alt vechi și în zorii acestui secol, a trăit peste șaptezeci de ani într-o sarcină perpetuă, deși a muncit atît de mult încît e sigur că a mutat un munte dintr-un loc în altul, dar nu s-a rusinat nicodată de condiția pauperă în care se găsea pentru că, spunea el, nu trebuia să-și fie tîrziu în viață în care le află, mai cu seamă, dacă ai încercat toate posibilitățile cîinstite de a ajunge la o stare mai bună. De cite ori l-am văzut în timpul vieții lui nu mi s-a părut nicodată abătut. Erăm mai tînr, cînd l-am întîlnit ultima oară pe patul său de suferință: slăbise cumplit și era pentru prima dată copleșit de nesiguranță. Întreba neîntrerupt cum e afară, dacă a căzut frunzele, dacă e vînt. N-am avut ceva mai bun de făcut decît să-i citesc partea aceea din dialogul lui Platon în care Socrate afirmă că moartea seamănă cu lungă noapte înstelată și senină de vară. Atunci n-o să fie rău, a spus el, și nu ne-am mai văzut.

Citesc într-o revistă americană părerile unor oameni de știință despre posibilitatea existenței și altor civilizații în universul cunoscut și despre modulurile de a ajunge la o comunicare cu acestea.

Astfel, unul semnal inteligent de la o altă civilizație l-ar fi necesari șase sute de ani ca să ajungă la noi, iar pentru un răspuns de pe pămînt ar trebui să treacă un timp la fel de îndelungat. Aceiași oameni de știință afirmă că soarele este o stea de mărimea I cu o durată de aproximativ zece milioane de ani și că peste cinci milioane de ani steaua noastră tutelară, într-o uriașă expansiune rosie, își va încheia viața dimpreună cu a planetei noastre. Fîr să care un contemporan poate să-și simtă, lîund cunoștința de această perspectivă sumbră a cosmosului apropiat, n-are în sine ceva concret, dar avînd în vedere distanța nelncipuit de lungă în timp, este un fior transcendental. Personal refuz să cred că viața, nu a mea, ci a speciei și planetei noastre, se va sfîrși. Iar ideile acestea oricît de științifice și oneste ar fi mi se par de natură să ne abată atenția de la problemele reale cu care se confruntă omenirea. Din clipa cînd am devenit conștient, observînd încrederea frunzelor, frunzelor și pleoanelor — pe rînd, — a unor oameni, am acceptat cu relativă seninătate posibilitatea ca eu să dispar. Dar dispariția întregii lumi nicodată.

Omul, de care aminteam la început, care a trăit umil și curat, a muncit enorm dar fără profit și s-a oprit din a lucra cînd lămură înă, înă și frumoașă, acel om cînd a auzit prima dată despre călătoriile cosmice (fi povestisem) a întreat dacă acei cosmonauți știu să samene greu și porumb, dacă părinții lor trăiesc și dacă rachetele traversează și cerul țării noastre; din gura lui am auzit mai întîi că ar fi necesar ca oamenii să cunoască limbajul animalelor, felul cum călătoresc pomii din grădini și arborii din păduri, ce-si comunică rîndnicile cînd își revăd curburile de sub streșini și multe alte lucruri de aceeași importanță.

Ignoranța, autocentrismul și incultura sunt — și trebuie considerate astfel, cele mai triste trase ale societății contemporane. Dar gîndul că o parte a științei își desăvîrșește permanent și acea zonă solomonară prin care se străduiește să ne facă să știm cît mai exact cînd vor începe — și sfîrși — oamenii să mai existe, înăstînd astfel că viitorul a trecut, trebuie să ne umple sufletul de oroare.

Gheorghe Pituț

SPORT Luciditatea performanței

Nu mai cîntem în vacanță. Cîteva discipline sportive ne-au adus mari satisfacții și ele trebuie să începem în primul rînd.

● **Calea-canoe.** La Belgard la campionatele mondiale flotila românească a obținut un număr impresionant de medallii. N-emi iesit din marea cursă pentru locurile fruntase ale clasamentului mondial, dar parcă totuși bronzul e într-o cantitate prea mare în plus am vrea să observăm că în prezentarea rezultatelor presa noastră ar trebui să nu compare aceste rezultate numai cu propria noastră performanță trecută ci cu cea mondială actuală. E frumos să te depășești, dar e bine să nu scapi din ochi comparația cu ceea ce ai făcut și fac alții.

● **Lupte.** Și aici la campionatele mondiale din Mexic sportivii români s-au lîmpus de tîrzi ori pentru aur, o dată pentru argint, de două ori pentru bronz. Performanța e strălucită, dar încă o dată, nu e cazul să ne oprim doar asupra faptului că e cea mai bună performanță a noastră la mondiale. Trei medallii de aur e indiscutabil foarte frumos pentru un campionat mondial, dar comparația rezultatelor s-o facem și atei cu performanța altora. Cu alte cuvinte să fim cu adevărat lucizi. Felicitări canoistilor, caiacistilor, luptătorilor, baschetbaliștilor pentru performanța lor.

● **Fotbal.** După cîteva turnee peste hotare în care rezultatele au fost promițătoare pentru echipele românești, îmai ales pentru Steaua româno-română, spectaculos turneu la Atena și Dinamo invigilatoarea într-o finală înecă a brazilienilor, Cruzeiros), a venit dusul rezei al înfrîngerii Stelei la Monaco. Presa franceză acuză echipa română de oarecare suficiență. Treceam deci prea repede de la complex de inferioritate la cele de superioritate.

Nici debutul campionatului de fotbal nu e promițător. Învingătorea lui Cruzeirois pierde la Satu Mare în fața unei noi promovate. Asta ar putea fi în fond foarte bine, dar experiența ne învătă că e vorba doar de indolențe și de declarare, dar în fața noilor promovate. Mai interesant este egalul de la Timișoara dintre studenții locali și cei din țară. Eșutul de la București n-a arătat încă o dată, că jucăm un fotbal fără veritabilă cotă internațională.

● **O observare** care se impune după tot ce am scris pînă aici. Cele mai bune rezultate internaționale ale sportului românesc sint obținute la disciplinele care n-au încă o bază de masă consolidată. Paradoxal, dar adevărat. E rostul sociologiei sportului să clarifice pentru sportul românesc acest paradox.

Discobol

INSTANTANEE

„Vitrina cu gablonzuri”

astfel și-a intitulat poetul Eugen Frunză, cu o suspensie modestă, culegerea de aforisme, recent apărute în Editura Militară. Pentru cine nu știe ce sint în pronunțare corectă, gablonziile în limba germană se numesc și, vom preciza că-s bijuterii ieftine, fabricate în localitatea cehă Jablonec nad Nisou, care se chema, pe vremea austrieilor, Gablonz.

Nici eu nu aveam idee de această industrie, pînă în ziua cînd am văzut o brătară splendidă la bratul soției lui Tudor Vianu și m-am exprimat admirativ în termeni superlativi.

— E un gablonz, mi-a spus Elena Vianu, și nu costă decît 55 de lei. Poți să-i oferi o plăcută surpriză soției dumitale, cu acest preț de nimic.

Da, l-am răspuns, pe nemțește *spottbillig* (scandalos de ieftin).

Oare vrea să ne sugereze Eugen Frunză un plus de vigilență față de străluciri înșelătoare? Nu cred. Dimpotrivă, îmi închipui că se așteaptă din partea recenzentilor la proteste categorice față de firma pe care și-a ales-o. Și cred că le va obține, pentru că sint lucruri foarte bune în cartea sa, firește inegală ca toate de acest gen.

Așa, unele cugetări sint ingenioase jocuri de cuvinte, ca acesta:

„Cine a delapidat e bun de lapidat”

Lapidarea nu se mai practică în drepturile penale din zilele noastre, dar metaforic, autorul are dreptate, cerînd o sancțiune severă pentru delincvenți.

Altele te lasă nedumerit, cititorule. De exemplu:

„Cea mai mare durere e aceea care nu te mai doare”.

„Față de un asemenea „panseu”, nu pot decît pentru că să spun ca eroul lui Caragiale:

— E adînc!

Să fie oare Frunză mizantrop? Așa s-ar zice după următoarea cugetare:

„Cu cît mă apropii de intimitatea cuiva, cu atît simt nevoia să mă depărtez”.

Se poate să aibă dreptate. Pe anumiți oameni e mai bine să nu-i cunoști prea de aproape.

Generalizarea mi se pare însă excesivă.

În orice caz, autorul nu e misogin, ba chiar manifestă admirație nu atît pentru feminitatea semenelor noastre, cît pentru fondul lor de energie, pe care o numește, paradoxal, bărbărie.

„Bărbatul cu experiență susțin că nu e deloc ușor să fii bărbat cu o femeie”.

Se vede că, personal, nu fac parte din categoria de mai sus.

Ca și feministe, Eugen Frunză crede că femeile dau greul vieții și exprimă figurat a această convingere cu relația obșnuită, găină-cocș:

„Găina clocește și cocșul se plînge că-i amorțesc oușele”.

Raportul cantitativ de forță ar fi de două la una în favoarea femeii:

„Ca să fii bărbat întreg, țîi ajunge o jumătate din puterea femeii”.

Cîte o cugetare pare constatativă — și atunci autorul nu are dreptate, dar dacă e normativă, sintem de acord:

„A fi oștas nu e o meserie, ci o stare a conștiinței”.

De acord, excluzînd însă „soldatescul”.

Relevăm creații umil și subținat nou, într-o reflecție dintre cele mai serioase:

„Desigur, nu poți să fii prezent pretutîndeni

dar pretutîndenea poate fi prezentă în tine”.

„Pretutîndenea”, am înteles, are sensul: lumea întreagă, tot universul.

Spuneam că sint reflecții pe care nu le înțeleg. De pildă:

„Nici o viață nu e altă de cea cu o moarte bună”.

Dacă ar fi așa, de ce ne dorim cu toții o moarte bună, de pildă, sărbătorită, sau în general, sărbătorită, reînnoștrînd din subterfug la Oscar Wilde. Dar guvernăm, unul a-

Constantin Cișon : „Peisaj din Lazaria”

var, celălalt generos, trec pe stradă. Primul se lăudă că are un ochi de sticlă atît de perfect, că nu se distinge de cel natural. În calea lor, un cersetor întinde mina. Bărbatul darnic îi dă o gîncie. Atunci cel avîr îi promite și el una. Cîra cersetorului gîncește care e ochiul său de sticlă. Cersetorul nîmeste fără șovăială.

— Cum ai gînci? îl întrebă avarul.

— Am văzut în el un licăr de omenie.

La Eugen Frunză:

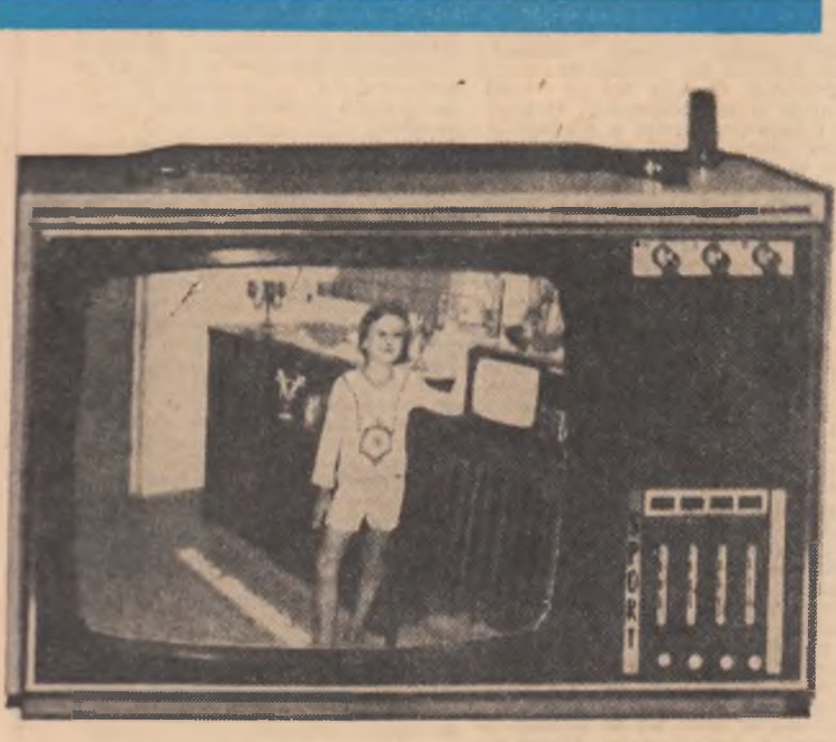
„Are un ochi de sticlă, celălalt e fals”.

Șerban Cioculescu

Televizorul „SPORT” — un prieten nedespărțit

IN CONCEDIU ȘI ÎN EXCURSIE LA MUNTĂ ȘI LA MARE, TELEVIZOARELE PORTABILE „SPORT” — COMPLET TRANZISTORIZATE, ADAPTABILE LA TENSIUNEA DE 220 V ȘI 12 V DE LA ACUMULATORUL TURISMULUI DV. OFERĂ POSIBILITATEA VIZIONĂRII ÎN CONDIȚII OPTIME A TUTUROR EVENIMENTELOR.

LA MAGAZINELE COMERȚULUI DE STAT VĂ PUTEȚI PROCURA FOARTE AVANTAJOS TELEVIZORUL „SPORT” LA PREȚUL DE 2 870 LEI ȘI CU PLATA ÎN 24 DE RATE LUNARE, PRIMA RĂTĂ CONSTITUIND ȘI AVANSUL ÎN SUMĂ DE CIRCA 120 LEI.

Muzeul colecțiilor de artă

Afirmarea geniului creator al poporului

Mihai Eminescu nu intrase încă în cel de al douăzecilea an al vieții când afirmă că patriotismul nu este un tic al vorbirii și patriotul nu este persoana care folosește cu precădere cuvântul patriot. Geniul nostru cuvergent intru toate stă de pe atunci că numai cei ce-și închină întreaga viață pentru a sporii conștiința de sine a poporului nostru și pentru afirmarea acestei conștiințe în expresii spirituale eterne este un patriot. Cum ar fi trebuit, înaltă simțirea națională, conștiința de sine a unui popor, deosebită de celelalte, este o sursă de ani mai tirziu decât trecerea sa fugară prin lume acest adevăr conștient de lucrarea, adunată acum înaltă în Muzeul colecțiilor de artă inaugurat în prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român și a tovarășei Elena Ceaușescu, a 13 naționaliști cercetători și colecționari de artă

națională și universală, care, fără nici un fel de excepție, într-un gest de desăvârșită implicare în ideea înaltă de patrie culturală nu transformă „visul și munca neobosită lor lucrări în donații către statul și poporul român. Inițiativa înființării acestui muzeu sintetizează este urmarea grijii partidului și statului nostru pentru păstrarea și valorificarea patrimoniului național, pentru punerea celor mai valoroase bunuri artistice ale țării la dispoziția maselor largi în scopul lărgirii orizontului de cultură, a formării unei superioare conștiințe socialiste. A fost ales locul unuia vechi palat de pe Dimitriești din secolul XVIII pentru a găzdui, laolaltă, acest nobil act de patriotism. Pe frontispiciu nu scrie „in memoriam” dar numele lor, gravate cu aur, cer o clipă de reculegere ca în fața monumentelor de eroi: Elena și

Dr. Iosif N. Dona, Serafina și Gheorghe Răuț, Elena și Anastase Simu, Beatrice și Herandi Avakian, Krivor H. Zambaccian, Prof. Garabet Avachian, Prof. George Oprescu, Alexandru Phoebus, Marcu Beza și soții Hortensia și Vasile George Beza, Iosif Iser, Victor Eftimiu, Elisabeta și Moise Weinberg, Alexandra și Barbu Slatineanu.

Adunate în Muzeul colecțiilor de artă cele 13 donații din Capitală și o imagine impresionantă a calității universale a școlii de pictură românești. Integrarea în circuitul valorilor europene este vizibilă și sentimentul este același: că ai fost într-unul din marile muzee ale lumii.

Grigorescu și Andreescu Petrascu și Tomiza, Luchian și Pallady, Rescu și Lucian Grigorescu, Steriadi și Tuculescu (sint numai câteva nume) artiști de stiluri atât de deosebite, de inspirații atât de diverse, sint însă deplin solidari în a fi știut să exprime — cu altă vizorie — un spațiu și o tipologie comune, izvorite din aceeași cultură care este etnicul românesc. Poate că trăim prea aproape în spațiu și prea aproape în suflet de creația acestor pictori iluștri pentru a putea măsura cu o măsură exactă cât sint „și” de universali. Portrete și peisaje, lumini și umbre, compoziții și echilibre stănesc satisfacția intelectuală, desigur, dar ce plăcere imensă și ce trăire profundă degajă ideea că cititorii acelei opere nu sint Rafael și Giorgione ci... conaționali geniali.

Ideea de a oferi publicului bucureștina genzatică plastică românești clasice și contemporane prin adunarea laolaltă a 13 donații de artă a fost un gest nobil și generos. Desigur, colecțiile acestea erau cunoscute și înainte, unele dintre ele, celebre în lume, dar dispersate lor pe o arie geografică prea întinsă, care este Capitala. Muzeul colecțiilor de artă este o inițiativă democratică înțeleaptă, care facilitează accesul publicului la valori ale artei naționale oriunde după criteriul științific, capabile a exprima cu elocvență dimensiunile spirituale excepționale pe care creația artistică la conferă fizionomiei unui popor.

Ion Longin Popescu

Pe prima filă a cărții de onoare de la Muzeul colecțiilor de artă, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU și tovarășa ELENA CEAUȘESCU au scris:

„Expresie grăitoare a grijii și atenției pe care partidul și statul nostru le acordă în mod constant păstrării și valorificării patrimoniului cultural național, „Muzeul colecțiilor de artă”, pe care îl inaugurăm astăzi, este chemat să îndeplinească, împreună cu celelalte edificii ale culturii și artei românești, un rol însemnat în activitatea de înfăptuire a programului ideologic al partidului, de lărgire a orizontului de cultură și formare a conștiinței socialiste a oamenilor muncii, creatorii tuturor bunurilor materiale și spirituale ale națiunii noastre, sub semnul amplei manifestări naționale de afirmare a geniului creator al poporului, Festivalul național „Cântarea României”.

Doim noi instituții de artă inaugurată azi, întregul nostru front cultural-artist, succes deplin în activitatea de înaltă răspundere pusă în slujba înfloririi continue a vieții spirituale a minunatului nostru popor, constructor al socialismului și comunismului pe pământul României”.

MICHAELA ELEUTHERIADE: „Oameni la Rășinari” (stinga); ALEXANDRU CIUCU-RENCU: „Femeie cu chitară” (dreapta)

NICOLAE GRIGORESCU: „Portret de fată” (sus); ȘTEFAN LUCHIAN: „Scribiobul” (jos, stînga); N. TONITZA: „Portret de fată” (jos, dreapta)

MAPAMOND

JOHN ROBERT COLOMBO

În românește de Virgil Teodorescu și Petronela Negășanu

S-a născut în 1936 la Kitchener, Ontario. După terminarea studiilor universitare la Toronto lucrează pentru două edituri în aceeași localitate, devenind el însuși editor și redactor șef al publicației The Tamarack Review. Poet, critic literar, scenarist de filme și gazetar. Colaborează la numeroase reviste de poezie, opera sa fiind cunoscută nu numai în Canada și lumea anglo-saxonă, ci și în toate țările europene.

Din operele sale cităm: The Mackenzie Poems (1963); The Great War of China (1968); Abraacadabra (1967); Miraculous Moments (1968); John Robert (1969); The Great War of Francisco Earthquake (1973); From Zero to One (1973); The Sad Truth (1974). Pentru valoarea operelor sale poetul a fost distins în 1967 cu Premiul Nobel.

J. R. Colombo abordează tărîmuri noi pentru poezie, ajunge și să pună mâna pe o adevărată artă sa de a prezenta proză din trecut în mod poetic, impresionant și original. Devenind un autor modern, este un mod al său de a privi trecutul, nu doar cum a fost, ci cum îl simțim și îl trăim de azi și de a-l restitui în vers liber, strigăte și într-o vorbire nouă. Poeticele de față întreprind să ilustreze profunzimea, spiritul și originalitatea acestui poet, considerat ca cel mai artist dintre poeții Canadei.

Note despre un lac nordic

- Degerăm în paturile noastre Vîntul ne trimite frisoane peste lac
 - Ne înăbușim de căldură Soarele ne trimite lavă peste lac
 - Ne mișcăm printre copaci Și lacul se mișcă și el printre păduri
- În univers
- Există o casă și o soție și un copil și un frigider și o carte și un furnal. Există o rădăcină și un trunchi și o ramură și o frunză și un mugure și un soare. Există o comunitate și o prietenie și un viitor și o faoame și o istorie și o rațiune pentru toate acestea.

Imigranți

Quebec de la 22 la 25 aprilie 1831. Într-o zi înainte de amiază am urcat pe bordul vaporului Airthy Castle de la Bristol, imediat după ce vasul a poposit în port. Erau vreo 25 de pasageri toți claustrați sau în clasa a treia; toți englezi din jurul Bristolului, Bath, Frome, Warminster, Maiden Bradley, Am coborî pe punte și într-adevăr aspectul era ciudat. Cam 200 de ființe umane,

(William Lyon Mackenzie)

Un alfabet al adaagiilor

Apa rîurilor face tot ce poate pentru mare. Bun mortar se obține prin potrivirea amestecului. Cas'elele sint păduri de piatră. De la un rîu platic ia tot ce poți. Ei bine, dacă ești pe cale să sapi o groapă, mai bine sapă două.

Folosește cuvinte blînde dar argumente tari. Grămizile de bălegar se înalță și castelele se prăbușesc. Mei, crăciunul sosește, dar numai o dată pe an. Ioana e tot alt de bună ca și doamna mea, dar în intineric. Încrezătorii au nevoie de umeri lași. Lumea-i plină de cupluri, dar nu toate constituie pereche.

Miracolele sint pentru cei ce cred în ele. Niciodată e o zi lungă. O umbră scoate pe altă. Pe cit ești tîndr menține-te în bună stare. Roga-te lui Dumnezeu, dar trage la tîrm. Spune adevărul, dar veri pe ce drum apuci. Tineretea trebuie servită. Unde vezi să treci drept filosof nu vorbi. Vara e mama săracilor. Zice-se că cine călărește un tîgru se teme să descalece.

P.S. Mai există trei adații pe care nu le-am putut încadra în alfabet: 1. Fantasmul fără cunoaștere e un cal care o ia razna. 2. Vriet'nea place foarte mult. 3. Remediu e trimis de Dumnezeu în/în'nea bolii. Ne-am putea lipsi de ele, dacă sînteți de acord.

Admițînd o viață

Rinduri subțiri a căror singură speranță... Amînd muzică. Lucrurile încă nu-s complete. Ore. Ale noastre. Așteptări falimentare. Nu ai nimic de învățat. La vest de lume. Celebri. Sau consolări. Rinduri subțiri care doar speră...

REVISTA STRĂINĂ

● DUPĂ TERMINAREA LUCRĂRIILOR DE RESTAURARE care au durat 3 ani, la Wolfenbüttel, în casa în care Lessing și-a petrecut ultimii 11 ani ai vieții s-a inaugurat un muzeu consacrat poetului și operei sale. Cu această ocaziune a fost descoperit anul Lessing care se va încheia la 23 Ianuarie 1979, la aniversarea a 250 de ani de la nașterea clasicului. Muzeul este conceput și ca loc de inițiere al oamenilor de știință și cultură de tot globul.

● PRIMUL „TELEFON LITERAR” DIN R.F.G. a fost instalat recent de Oficiul Cultural al Municipiului Kiel. Aproape 100 de locuitori ai orașului formează zilnic numărul respectiv de telefon pentru a asculta timp de două până la trei minute versuri sau proză a autorilor din nordul țării. În secunță lor. Au fost pînă acum invitați să participe la această experiență 60 de scriitori, în fiecare luni fiind prezentat un nume nou. Poți participa astfel, fără să se deplaseze persoane în vizită sau lucrări la adevăratele relații de poezie și proză, la orice oră din zi și noapte.

● ÎN SATUL BLIZNAC din munții Strandja planina județii Burgas, în timpul nivelării pîntecului a fost descoperit un valoros tezaur de 44 monede argintate, bătute în primul sfert al secolului IV în diferite țări ale Imperiului Roman, cele mai multe datînd din timpul domniei împăraților Traian și Constantin cel Mare. Acest bogat tezaur a fost găsit în două vase de lut, îngropate în pămînt de aproape 1600 de ani; numeroase monede au erda împăraților Maxim II, Galerius Maximian și a soției sale Galeria Valeria, precum și a lui Diocetian.

● DIN BENEFIȚIUL ROMANULUI SĂU, Pestișorii de aur, Gînter Gross a primit la Academia Artelor din Berlin Occidental Premiul va fi acordat la doi ani pentru o lucrare epică nepublicată.

● CONVERSAȚIA CU UN CALĂU este titlul romanului lui Kazimierz Moczarski, apărut de curînd

PREZENȚE ROMĂNEȘTI

„Revue de l'Academie Internationale du Tourisme”

● HORĂRIE Academiei Internaționale de Turism de a dedica României un număr special (1973/74) din cele patru anuale ale prestigioasei sale reviste denotă aprecierea și stima pe care Institutul Internațional le are pentru participarea activă a turismului românesc la schimbul mondial de valori. La scurt timp de la decernarea celei mai înalte distincții a FIET (Federația Internațională a Ziaristilor și Scriitorilor de Turism), „La Pomme d'Or”, monumentelor din Bucovina, noua confirmare a acestei adevărate vocații naționale a turismului, a bucuriei de a primi și omeni oazeșii, se înscrie în sfera mai largă a ecoului pe care îl au în lumea întreagă principiile de bază ale politicii externe promovate de România în relațiile sale cu toate țările lumii, relații exemplare pentru felul în care fiecare țară, mare sau mică, poate și trebuie să contribuie prin eforturile și valorile sale la dialogul cu celelalte țări.

Turismul, una din formele cele mai vii ale acestui dialog, este încă practic necunoscut în țara noastră, fără discernământ, adesea doar din perspectiva sloganelor publicitare. Opunîndu-se acestei atitudini, Academia promovă de mai mult timp o viziune umanistă, o concepție a turismului, care să-l ridice la cele mai înalte cote ale cunoașterii internaționale. Institutul Academiei Internaționale de Turism este o declarație de principii în direcția unei activități programate umaniste: „Fără a se risca să devină caracterul cultural și umanist al turismului internațional și să-i codifice vocabularul”. (Art. 4). Acordînd un spațiu atât de larg unei singure țări, gest extrem de rar al revistei, înseamnă o încredințare autorilor numărului românesc sarcina de a înscrie în acest vocabular numele României ca un sinonim al autenticității și valorii noului tip de turism. Obiectivul este pe deplin atins, numărul înșuși devenind un argument în care reclama a fost înlocuită de o tinută culturală remarcabilă prin sobrietate și distincție. Într-un elevat dialog imaginativ, „Pourquoi la Roumanie?”, Pop Simion se adresează unui potențial „homo turisticus”, rafinat posesor al științei și

artel de a călători și a cunoaște. Evitînd locurile comune ale literaturii turistice de informație, scriitorul încearcă să sugereze ceea ce citire și tabourile nu pot cînti: acel „suflet al locurilor”, acele valori caracterologice, încheind: „România nu-și propune să fie ospitalier, îl este prin natura lucrurilor. Știința și aria primirii sint dimensiuni ale personalității sale, permanente etnice ale poporului român”. Pentru a nu rămîne doar în zona „poetică” a cuvintelor, Pop Simion propune în final și o serie concretă de „formule de vocație” de tipul turismului cultural. Traian Lupu face în articolul său „La Roumanie dans l'orbite du tourisme international” un excurs în istoria acestor planuri de la legenda lui Inan și „Impressii” lui Ovidiu pînă la statistica de azi. Studiul tipologic al lui Ion Fruzetzi „Le style de Brăncuși”, analizînd viziunea brăncușiană o leagă firesc de unversul și sintaxa ornamentală folclorică românească. Teofil Bălaș prezintă detaliat „fenomenul” exploziei informaționale privind România. Din amplitudinea al activității editoriale internaționale selectăm: „mai mult de 30.000 de pagini pregătite pe baza unor comenzi ferme, cererile pentru material documentar din partea a 160 de firme din 34 de țări, etc. Din sumarul revistei se remarcă de asemenea un captivant interviu cu dr. Ana Aslan, realizat cu inteligență de Toma George Maloescu, și recenzia a două cărți de prototurism românesc apărute la cunoscuta Editură „Naxos” România de Em. Condurachi și C. Dalcoviciu și Daco-Romania de D. Berciu — semnate de Teofil Bălaș și respectiv, Valentin Hossu-Longin. Dintre „idolii” contemporani, Nadia Comăneci și Gheorghe Zamfir sint prezenți de Ioan Chirilă și M. Creangă. Omagii lirice aduse acestei reviste de reviste: Arthur Haulot, Jean-François Delbecq, Miguel Angel Asturias, Alberto Moravia, Michel Dufrenoy, ș.a. Este firesc ca la sfîrșitul lecturii cititorul să redimensioneze cuvintele pe care Guido Ricci, președintele Academiei, caracterizează România în prezentarea sa: „Iată turismul care valorifică cultura; iată cultura îmbogățind turismul”. Într-adevăr, cînd în alte părți ale lumii muzeu și opere de artă sint barbar distruse, gestul președintelui republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu de a iniția și inaugura un nou muzeu național de artă este purtătorul unui mesaj cu înalte semnificații.

D. A. Condescu

● CUBA ȘI EXPERIENȚA SA REVOLUȚIONARĂ constituie subiectul cărții lui Fred Ward, „In Cuba de astăzi”. Este trecută în revistă experiența unui popor de peste nouă milioane, care a străbătut în anul revoluției socialiste drumul de la subdezvoltare și dictatură la o societate bazată pe industrializare accelerată, cu o viață publică sîntătoare. Cîntă cunoscută atîtădată în Statele Unite drept un paradis al jocurilor de noroc și al prostituției, oteră prin cartea lui Fred Ward publicului american fața optimistă a unei țări care promovează justiția socială, unde au fost eradicate rădăcile de altă dată.

● CITEVA STUDII RECENTE se ocupă de structura și scopurile mijloacelor de comunicare în masă prin intermediul televiziunii. Cartea lui Jerry Mander, „Patru argumente pentru eliminarea televiziunii” sau aceea a lui Frank Mankiewicz și Joel Szwedlow, „Controlul independenței: televiziunea și manipularea vieții americane” se înscriu pe linia unui punct de vedere polemic, tinzînd la anularea oricăror trăsături pozitive ale acestui „victor” alt de comun al civilizației actuale. Autorii citați sint mari specialiști în problemă (Mankiewicz este directorul postului național de radio din Statele Unite). Din păcate, el tratează problema televiziunii redusă la ea însăși, fără a o raporta la scopurile și la structura societății în care se manifestă. De aceea, concluziile lor reprezintă extranații adevărate abuzive. Cum scrie Karl E. Mayer: „Mander privește televiziunea ca un copil monstruos al tehnologiei, incapabil să servească scopuri civilizate”.

● POETA DIANE WAKOSKI, binecunoscută publicului de la noi, a Impus jurului Academiei de literatură americană pe tîmnaș poet Lauren Shasky obținînd pentru el premiul „Walt Whitman”. „Spectaculari vinovați” este titlul cărții sale, aleasă de Diane Wakoski dintre cele o mie șase sute care i-au fost propuse. Poeta a slogat tonul său „nu întotdeauna plăcut și ușor și foarte strigător. Dar ea îl oferă un poet care nu poate să accepte adevărul din altă sursă decît percepțiile sale edificatoare”.

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Diagoș
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Bals (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Sîntinei Nr. 1, tel. 17 32 89
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII”
Paginător Dobre Marian